

Postbus 51- rappers

Saul van Stapele In bakermat Amerika beschuldigen populaire rappers president Bush openlijk van betrokkenheid bij de aanslagen van 11 september. Hun collega's in Nederland zijn beduidend minder tegen-draads en ventileren meningen waar werkelijk niemand het mee oneens kan zijn: tegen zinloos geweld en voor een betere wereld.

Dat rappers Lange Frans en Baas B uit Diemen-Zuid aan het begin van deze zomer op de vuist gingen met de entourage van rivaliserende rapper Kimo uit Amsterdam, die had gerapt dat hij naar bed was geweest met zowel het zusje van Baas B als de vriendin van Lange Frans, zorgde voor menig opgetrokken wenkbrauw. Waren dat niet diezelfde rappers die in de week dat Theo van Gogh vermoord werd met een briljant getimed single kwamen tegen zinloos geweld, die dan ook meteen boven aan de nationale hitlijsten prijkte?

Nu rapper Baas B zelf werd aangehouden wegens openlijke geweldpleging, betekende dat in een paar klappen het einde van het in de massamedia gekoesterde imago van het rapduo als de ideale schoonzones van de Nederlandse hiphop. Ironisch genoeg liet het incident ook zien dat hun stellingname in *Zinloos* een open deur van formaat was. Deze rappers zijn niet per se tegen geweld, en je moet dus ook niet

denken dat je zomaar van alles over hun vrouwen kunt zeggen, maar ze zijn tegen *zinloos* geweld. Iemand die doodgeslagen wordt omdat hij 'een fiets van de gracht probeert te redden, om maar 's even iets te zeggen'. Tja, het zal zelfs in de meest zwaarbewaakte gevangenis van Nederland lastig zijn om iemand te vinden die het daar niet mee eens is.

De afgelopen anderhalf jaar is het succes van Nederlandstalige hiphop explosief gegroeid, en in het kielzog daarvan ontdekten de media massaal de rapper als nieuwe opinie-leider. Rappers als Lange Frans en Ali B, winnaar van de Pop Prijs 2004, werden om de haverklap benaderd om het actuele nieuws van commentaar te voorzien, het liefst in de vorm van een sappig citaat of een snel geschreven raptekst. Voor de media vormen de rappers ideale woordvoerders voor een lastig te bereiken generatie, die breed inzetbaar zijn bij moeilijke onderwerpen als integratie, islam en geweld op

straat. En voor de rappers is het korte lijntje met de media een ideale manier om de eigen bekendheid te vergroten en aandacht te vragen voor hun muziek. Zo is Ali B vrijwel overal voor in, als hij ook maar zijn nieuwste single mag laten horen.

In zijn door theater-directeuren en beleidsmakers massaal als multicultureel en vernieuwend bejubelde theatervoorstelling zet Ali B zichzelf neer als de polderhiphopper bij uitstek. Na een verwijzing naar het geruzie tussen de Amerikaanse rappers The Notorious B.I.G. en 2Pac, die beiden halverwege de jaren negentig werden doodgeschoten, zegt Ali in zijn theaterstuk: 'En ik? Ik heb *beef* (ruzie) met Jantje Smit...'

De uit de hand gelopen ruzie tussen The Notorious B.I.G. en 2Pac ging onder meer over een moordaanslag op de laatste in een studio waar B.I.G. ook aanwezig was; 2Pac verdacht B.I.G. ervan betrokken te zijn geweest bij deze aanslag. De *beef* tussen Ali B en Jantje Smit ontstond toen de Volendamse zanger in de kleedkamer van het tv-programma *De Zwakste Schakel* de rapper weinig respectvol benaderde. Die noemde Smit op zijn beurt in de uitzending 'Jantje *Shit*'. De ruzie werd bijgelegd toen de twee elkaar tegenkwamen tijdens het

Rappers
die
namens
de over-
heid de
jongeren
op straat
toe-
spreken,
het is
met recht
de om-
gekeerde
wereld

opnemen van een benefietsingle voor tsunami-slachtoffers.

Met name de in shownieuws gespecialiseerde programma's leggen bij elk nieuwtje over een nationale rapper graag en snel de link met hiphopbakermat Amerika, waar het met extreme rijkdom en rappers in kogelvrije vesten natuurlijk een stuk spannender is. In het nieuws over het knokpartijtje tussen de entourages van Baas B en Kimo werd alom verwezen naar de moorden op 2Pac en The Notorious B.I.G. en geronkt dat er 'nu ook in Nederland een hiphopoorlog is'. De simpele waarheid is dat hiphop in Nederland en in de VS op cruciale punten niet sterker van elkaar zouden kunnen verschillen. En nergens wordt die enorme kloof duidelijker dan wanneer we kijken naar de wijze waarop met name de populaire rappers maatschappelijk stelling nemen.

Zinderende straatcultuur

Hiphop is eind jaren zeventig ontstaan in de achterbuurten van New York, als een zinderende straatcultuur die gebaseerd was op de vier elementen rap, breakdance, graffiti en *turntablism* (het maken van muziek met behulp van twee draaitafels en een mixer). Voorman Chuck D van rapgroep Public Enemy noemde hiphop ooit het 'zwarte CNN', een laagdrempelig en broodnodig alternatief voor de door de blanke meerderheid gedomineerde media waarmee jongeren uit minderheidsgroeperingen hun eigen visie naar voren konden brengen. Hoewel Amerikaanse hiphop na ruim drie decennia vaak ook wel wat weg heeft van het 'zwarte SBS6', met al haar nadruk op seks en sensatie, is die functie van hiphop in essentie niet veranderd.

Rappers mogen in Amerika inmiddels machtige miljonairs zijn die lucratieve zakendeals sluiten met de grootste bedrijven van het land, in woord zijn ze voor het overgrote deel nog steeds onverbloemd tegendraads. De populaire rapper Jadakiss scoorde vorig jaar een dijk van

Ali B: *Ali B vertelt het leven van de straat*
 Lange Frans & Baas B: *Supervisie*

The Game: *The Documentary*
 50 Cent: *The Massacre*

een hit met een nummer waarin hij zich hardop afvroeg waarom president Bush de torens van het World Trade Center had laten instorten. Bush is trouwens in het algemeen een populair doelwit van rappers – net zoals voor muzikanten uit andere genres van de popmuziek. Maar ook in bredere zin doemt uit de teksten van populaire Amerikaanse rappers een opvallend kritische visie op de eigen samenleving op, waarin blanken altijd een streepje voor hebben, glazen plafonds met hand en tand worden verdedigd, de politie corrupt en racistisch is en geweld en drugs-criminaliteit door veel jongeren in uitzichtloze situaties als enige uitweg worden gezien.

Dat is dus even schrikken voor de devote hip-hopfan die jaren door zijn favoriete rappers is bestookt met deze grimmige maatschappijvisie en ineens Lange Frans in een reclamespotje hoort rappen dat we vooral moeten gaan stemmen tijdens het referendum over de Europese Grondwet. Of de zelfverklaarde straatrapper

Negativ in een spotje ziet waarin hij rapt dat we bij het afsteken van vuurwerk moeten oppassen met te korte lontjes. Rappers die namens de overheid of andere gevestigde instanties de jongeren op straat toespreken, het is met recht de omgekeerde wereld.

Toch is het tegen de achtergrond van de Nederlandse situatie geen onlogische ontwikkeling. Minister-president Balkenende mag in zijn streven naar een debat over normen en waarden volop getraakteerd zijn op hoongelach, in rappers als Lange Frans en Ali B heeft hij invloedrijker bondgenoten getroffen dan hij ooit had durven hopen. Die ene single tegen zinloos geweld zal met name in de jeugdige doelgroep effectiever zijn geweest dan talloze overheids campagnes, dus waarom zou je dan als overheid niet actief met die rapper gaan samenwerken? Ali B lijkt op zijn beurt zelfs warm te lopen voor een Kamerzetel: hij spreekt zich uit voor meer wederzijds begrip en toleran-

tie en tegen de erbarmelijke situatie van oorlogsslachtoffertjes en het racistische deurbeleid van discotheken.

Voor al het nummer waarin hij het laatste onderwerp aanpakt, *Geweigerd.nl*, is exemplarisch voor de wijze waarop engagement in de recente populaire Nederlandse hiphop verschilt met dat in de VS. Daar zouden in een tekst over een racistische portier al snel de kogels rondvliegen, richting portier welteverstaan, terwijl Ali vooral het onderwerp 'op de agenda' lijkt te willen zetten: 'Ik kan met duizenden woorden klagen over het beleid, maar als er niemand luistert, is het zonde van mijn tijd.' Nog opmerkelijker is dat Ali zich in zijn tekst distantieert van de groepen Marokkaanse jongeren die rotzooi trappen en zo de portier tegen een hele bevolkingsgroep in het harnas hebben gejaagd. Ali rapt: 'Ik ben een goeie jongen, wil voor iedereen het beste, maar toch ben ik de dupe, omdat anderen het verpesten.'

Prominente Amerikaanse rappers zullen zich niet snel distantieëren van probleemjongeren, omdat hun rechtstreekse verbinding met deze groep de kurk is waar de straatcultuur op drijft. Juist de directe connectie tussen hiphop en het harde straatleven in de Amerikaanse achterbuurten geeft de cultuur wereldwijd

zo'n aantrekkelijk en spannend imago. Hoewel de felle kritiek op politie en overheid inmiddels vaak een flets, clichématig karakter heeft – dat het engagement van Amerikaanse rappers bij uitstek tegendraads is, wil nog niet zeggen dat het altijd oprecht is – blijft het een uitgelezen manier om aan te tonen dat je als hiphopmiljonair nog steeds, letterlijk, met beide benen op de straat staat, en dat de frustraties van de jongens die je achter hebt gelaten in de achter-

Veel populaire Nederlandse rappers komen uit de middenklasse en zijn opgegroeid met de zekerheden van de verzorgingsstaat

buurt, ook die van jou zijn. Daarmee zijn de rappers aantrekkelijke rolmodellen voor zowel de jongens van de straat, als de tallozen wereldwijd die zich met hen identificeren.

Kutmarokkanen!??

Dat het engagement van de nieuwe lichter populaire rappers in Nederland zo sterk verschilt van dat van hun Amerikaanse collega's, is gezien de grote verschillen tussen beide landen niet zo vreemd. Een groot deel van de prominente rappers in de VS heeft een, al dan niet geromantiseerd, gewelddadig verleden op straat achter de rug, en veel jongeren in de VS zien hiphop als een van de weinige middelen om hoger op te komen. Veel van de populaire rappers in Nederland komen uit de middenklasse en zijn opgegroeid met de zekerheden van de verzorgingsstaat. Velen hebben een hogere opleiding afgerond of hebben er bewust voor gekozen hun studie af te breken en zich volledig op het

Saul van Stapele

is muziekjournalist voor *NRC Handelsblad* en *Nieuwe Revu* en auteur van de boeken *Van Brooklyn naar Breukelen, 20 jaar hiphop in Nederland*, en *Crips.nl, 15 jaar gangcultuur in Nederland*

avontuur van de muziek te storten. Ze hebben veel minder reden om zich tegen de samenleving af te zetten.

Toch zijn er achter de commerciële topklaag ook onder rappers in Nederland voldoende afwijkende meningen te vinden. Een rapper als Raymzter, die in 2002 het achtuurjournaal haalde met zijn debuutsingle *Kutmarokkanen!??*, waarin hij vertolkte hoe het voelde om op grond van zijn zwarte krullen alom als terrorist en straat-crimineel gezien te worden, uit in zijn raps felle aanklachten over onder meer preventief fouilleren, het in zijn ogen algemeen afbladderende recht op privacy en de wijze waarop multinationals ongestoord kindsclaven uitbuiten in het buitenland. Maar omdat deze rapper niet gedegradeerd wil worden tot spreekbuis van zijn afkomst, en dus alleen op komt draven als de media hem over zijn muziek willen spreken, komen zijn afwijkende meningen veel minder aan bod dan die van zijn minder tegendraadse collegae.

Ironisch genoeg kwam een groepje rappers uit Den Haag vorig jaar in grote problemen omdat ze hiphop exact gebruikten zoals het Chuck D ooit voor ogen stond: om hun frustraties te uiten over de wijze waarop ze in de traditionele media non-stop in de hoek werden gezet als terroristen en geitenneukers. De in de *scene* verder volstrekt onbekende rapgroep DHC scoorde met de *Hirsi Ali Diss* de komkommerhype van de zomer van 2004, met een tekst waarin ze, geheel naar Amerikaans model, Hirsi Ali grove bedreigingen naar het hoofd slingerden. Niemand met enige kennis van het hiphopidoom en de wijze waarop jongeren op straat met elkaar communiceren, zou aan deze bedreigingen enige waarde hechten, maar de jongens werden door media en justitie aangepakt alsof ze levensgevaarlijke terroristen waren. Hun gebrek aan nuance en kennis van de spelregels van het debat, leverde hen zelfs werkstraffen op.

Engagement heeft in de Nederlandse pop-

muziek altijd een rol gespeeld – van Boudewijn de Groot tot het recente nummer *Holland brandt* van punkgroep De Heideroosjes waarin de groep oproept tot meer verdraagzaamheid – en dat geldt ook voor de Nederlandse hiphop. In de jaren tachtig was dat engagement, net als de muziek zelf, regelmatig een directe kopie van wat op dat moment in Amerika speelde, met een forse nadruk op de zwarte strijd voor zelfbewustzijn. Voorman Def P van Osdorp Posse, grondlegger van de Nederhop, is in zijn teksten en interviews altijd tegendraads geweest, en net als in zijn muziek koos hij in zijn stellingen unieke posities, die met Amerika juist niets te maken hadden: van een hardere aanpak van heroïneprostituees tot een oproep om ruimhartiger om te gaan met vluchtelingen. Halverwege de jaren negentig trok de Rotterdamse rapgroep Postmen veel aandacht met muziek en interviews waarin ronduit werd gesteld dat een revolutie noodzakelijk was om de achtergestelde positie van allochtonen in Nederland te doorbreken.

De nieuwe lichting populaire Nederlandse rappers is beduidend minder rebels, en dat legt ze – gezien de wijze waarop media en politici hen doodknuffelen – duidelijk geen windeieren. Daar is overigens niets mis mee. Hiphop is voor een belangrijk deel ook gewoon feestmuziek, en de belangrijkste ongeschreven regel van de straatcultuur is: houd het echt. Een positief ingestelde jongen als Ali B, die ‘voor iedereen het beste wil’, zou pas ongeloofwaardig zijn wanneer hij zich voor zou doen als rebel. Daarbij is de passie waarmee vrijwel alle populaire rappers zich in muziek en interviews uitspreken vóór de multiculturele samenleving, in het huidige klimaat behoorlijk tegendraads te noemen. En dat is ook een variant op het ‘zwarte CNN’: jongeren die midden in die samenleving staan en hun uiterste best doen het overwegend negatieve beeld van hun leefomgeving enigszins te nuanceren.